

כנס מחקרי מרצים

הרשות למחקר ולהערכה ע"ש מ. סגל

כנס פתיחת שנת הלימודים תשע"ה

כנס מחקרי מרצים

**יום חמישי, כ"ט בחשון תשע"ה,
23 באוקטובר 2014, בסמינר הקיבוצים**

בתכנית:

9:00-8:30 התכנסות - קפה ומאפה

10:30-9:00 מושב פתיחה - מליאה, באולם 70

ברכות:

פרופ' ציפי ליבמן, נשיאת המכללה

פרופ' אסתר יוגב, רקטורית המכללה

ד"ר אירית לוי-פלדמן, ראשת הרשות למחקר
ולהערכה ויו"ר הכנס

הרצאת אורח: **פרופ' (אמריטוס) יצחק קשתי**, בית
הספר לחינוך אוניברסיטת תל אביב ; יו"ר הוועד המנהל
של משואה, המכון הבינלאומי ללימודי שואה: **אפשרויות
לחינוך אחר**

11:00-10:30 הפסקת קפה

12:30-11:00 מושבים מקבילים - סבב ראשון

13:00-12:30 הפסקה

14:30-13:00 מושבים מקבילים - סבב שני

14:30 ארוחת צהריים

15:00 פגישה עם נציגות ממזכירות מורי המכללות
לעדכון בנושא המאבק להסכם השכר הקיבוצי

* בהתכנסות ובהפסקת הקפה יתאפשר לבחור ספר ממאגר הספרים
פרי עטם של מרצי המכללה

פירוט המושבים המקבילים בכל אחד מן הסבבים:

סבב ראשון - 11:00-12:30

1. רב-תרבותיות

יו"ר: ד"ר דינה חרובי, מושב הרצאות | חדר 85

המושב יעסוק בזוויות שונות של רב-תרבותיות בחינוך. שתיים מתוך ההרצאות ידונו ב"עיוורון" ביחס לקבוצות מיעוט: "עיוורון תרבותי" ביחס לתלמידים ממוצא אתיופי; ו"עיוורון מגדרי" ביחס לתלמידים להט"ב. בשתי הרצאות נוספות יוצגו תכניות התערבות: "קולו של האחר", הפועלת בקרב פרחי הוראה ומטרתה ליצור תודעה של מחויבות חברתית פעילה; ו"אזרחות משותפת", תכנית משותפת למכללת סמינר הקיבוצים ולמכללת אל קאסאמי, שמטרתה לקדם דיאלוג בין סטודנטים יהודים וערבים לבין תלמידיהם.

- **ד"ר עדנה כצנלסון:** "עיוורון תרבותי" - טעויות נפוצות של פסיכולוגים, פסיכיאטרים ורופאי ילדים באבחון ילדים ממוצא אתיופי
- **אניה גליקמן וד"ר טל שמר אלקיים:** עמדותיהם של פרחי הוראה בנוגע לחשיפת נושא ההומוסקסואליות במערכת החינוך בכלל ובהכשרת מורים בפרט
- **ד"ר ריבי כרמל:** אזרחות משותפת - הבניית הזהות העצמית הלאומית והמקצועית של סטודנטים בסיוע של מפגשים עם ה"אחר"
- **ד"ר זהבה ברקני:** סטודנטים לחינוך נחשפים ל"אחר" דרך התכנית האקדמית "קולו של האחר"

2. הבניית זהות מקצועית של אנשי חינוך במציאות משתנה

יו"ר: ד"ר נורית דביר, מושב הרצאות | חדר 86

התפתחותה של זהות מקצועית כרוכה בתהליך מתמשך של יחסי גומלין בין האדם לסביבתו. מושב זה יעסוק בשאלות הקשורות בזהותם המקצועית של אנשי חינוך, מתוך התייחסות לתפיסותיהם את תפקידם במציאות משתנה ולהקשרים המשפיעים ומבנים את זהותם המקצועית. במושב יוצגו ארבעה מחקרים שיחשפו את הזיקה בין תהליכים אישיים המכוננים את זהותם המקצועית של אנשי חינוך לבין השפעתם של תהליכים חברתיים-תרבותיים המאפיינים מציאות משתנה.

- **ד"ר אירית לוי-פלדמן:** דמות המורה הראוי לפי תפיסותיהם של מרצים במכללות לחינוך ובאוניברסיטאות בישראל
- **ד"ר צפי טימור:** תפיסת תפקיד המורה בעידן הטכנולוגיות של המאה ה-21
- **גבי לנדל-פרדו:** דמויות משמעותיות - מראה וחלון בהבניית זהותן המקצועית של מדריכות פדגוגיות
- **ד"ר עדנה בר רומי-פרלמן:** מורות בישראל מצלמות את עצמן בעבודה

3. אמנות לשם מה?

יו"ר: ד"ר רזי גורן, מושב הרצאות | חדר 87

לא במקרה מוצב ליד שם המושב סימן שאלה - ברבות מהתיאוריות המכוננות את תפיסת האמנות נשלל מכול וכול הניסיון להבין את האמנות במונחים "פונקציונליים" כאלה. בתיאוריות אלו נתפסת האמנות כמטרה לעצמה. ואולם, בו בזמן, ברור להוגים רבים אחרים שאין האמנות, בוודאי לא זו המימטית, רק אסתטיקה גרדא, ויש לה אמירה אנושית חשובה ומשפיעה המשתתפת השתתפות פעילה בשיח החברתי-תרבותי. במושב זה יובאו ארבע הרצאות קצרות המציעות תשובות שונות לסוגיה זו והבוחנות אותה

בדרכי מחקר ופרספקטיבות שונות. האם, כפי שנראה לכאורה, יש באמת מחלוקת בין תפיסות אלו בעניין המקום וה"תפקיד" של האמנות בשיח החברתי-תרבותי?!

- **ד"ר דורית לורנד-ברתנא:** שאלות פילוסופיות בחינוך לאמנות
- **ד"ר אסתי אדיבי-שושן:** מ"נקמת כל ילד קטן" ועד "היחד שאנחנו" – שירת מחאה בעקבות מלחמת לבנון ובעקבות מחאת קיץ 2011
- **ד"ר סיגל ברקאי:** במה לגבריות: ייצוגי חיילים בתיאטרון הישראלי
- **מוטי לרנר:** תכלית המחזאי

4. למידה בונת הבנה

יו"ר: ענת אבן זהב, מושב הרצאות חדר 88

במושב נתרשם - ונביע דעה - ממחקרים מרתקים מארבע דיסציפלינות שונות, העושות שימוש בדרכים מקוריות, יצירתיות וחוויתיות המספקות מנוף לשיפור הלמידה. נתלבט אם יישום מודל ויזואלי-מוחשי בהוראת המתמטיקה תורם להתמודדות בפתרון בעיות בקומבינטוריקה; נתוודע לשיתוף פעולה לימודי עם אוניברסיטה בניו ג'רזי, כחוויה המגבירה מוטיבציה ללימוד השפה האנגלית; נצפה בהדגמות מתחום האמנות הפלסטית, המוזיקה והריקוד ונתוודע לתרומתן בהוראת מקצועות מדעי הרוח, מתוך התייחסות לאותנטיות הלימוד, גירוי הסקרנות והבנת מושגים מופשטים; נבחן את תרומתה של למידה בקבוצות דיון מתוקשבות להתפתחות יכולת מטה-קוגניטיבית אצל בוגרים עם, וללא, ליקויי למידה.

- **פרופ' אביקם גזית וניצה חי:** השפעת הוראה באמצעות מודלים מוחשיים על פתרון בעיות קומבינטוריות ועל השגיאות האופייניות אצל תלמידים בכיתה ה'

- **ד"ר טינה ולדמן וד"ר אפרת הראל:** פרויקט בינלאומי המשלב טכנולוגיה שמטרתו להגביר מוטיבציה בקרב סטודנטים הלומדים שפה זרה

- **ד"ר מור סלאי-אלטשולר:** שימוש באמנות בהוראת מדעי הרוח

- **ענת ברגול שקד:** התפתחות בידע וביישום מטה-קוגניטיבי של סטודנטים עם וללא לקויי למידה בתהליך למידה בקבוצת דיון מתוקשבת

5. מבטים חדשים על רוח ונפש

יו"ר: ד"ר רועית דהן, מושב הרצאות | חדר 190

בני האדם בתרבות בת זמננו מרדו בפרדיגמות ופרצו קטגוריות של מחשבה, אושר, אמנות, דת ואתיקה. אנו חיים בעידן שבו קצב החיים מוגבר, השינויים מהירים, בני אדם מתפקדים במקביל במספר רב של ממדי חלל וזמן, התנועה והזרימה נעשו להוויה מרכזית בחיי האדם.

מושג זה מציע התבוננות ביקורתית ומרעננת על הזיקה שבין רעיונות התרבות המערבית בימינו לבין רעיונות העבר, ומזמין מחשבה מחדש על המושג "סגולה טובה" ועל מרחב היחסים בין האני המתהווה בתרבות לבין הגוף; בין הילד לבין המבוגר; ובין המבט באובייקט לבין הופעת הנשגב. כל אלה מהווים רשת ליצירת משמעויות חדשות למצבו הקיומי של האדם בעולם.

- **ד"ר נילי עמית אלון:** הסגולה הטובה על פי קסנופון
- **ד"ר לילי גלזנר:** התבוננות נוספת במושגי הילד והילדות
- **ד"ר נאוה סביליה שדה:** גוף אלוהי בעולם עכשווי
- **ד"ר נעמה לב-ארי:** המטפורה של האל ביתי והיבטיה בשירתה של יונה וולך

1. הילד הזה הוא אני

יו"ר: ד"ר ורד שומרון, מושב הרצאות | חדר 85

המושב יעסוק בקשרים המורכבים הנרקמים ביד אמן בין ילדים לבין המבוגרים הלוקחים חלק בחייהם: חונכי פר"ח, גנות בגנים רב-תרבותיים, שחקנים על כמת התיאטרון והורים לילדים עם אוטיזם. כיצד ניתן לטפח ולחזק את משאבי המשפחה של ילד עם אוטיזם? באילו אמצעים ניתן להיענות באופן משמעותי לילדי פר"ח? מהם הכלים ליצירת אווירה מכילה ומקבלת בגן? ובאילו דרכים ניתן לגרום לילדים להפיק משמעות עמוקה מצפייה בהצגה? שאלות אלו ונוספות נבדקו ויוצגו במחקרהן של המרצות במושב זה.

- **ד"ר אילת סימן טוב:** הבניית סיפור חיים כמשאב התמודדות בקרב הורים לילדים עם אוטיזם
- **סמדר מור:** התקבלות בתיאטרון לילדי גן - תקשורת תיאטרונית, אופק ציפיות ומה שביניהם
- **נילי ונציה:** פיתוח סביבת גן רב-תרבותית - מחקר הערכת הפרויקט
- **ד"ר ענת שביט-מילר וד"ר טל שמר אלקיים:** משמעות חונכות פר"ח עבור החניכים והחונכים - חקר תהליכים ותוצרים

2. מתודות בהכשרת מורים

יו"ר: ד"ר רביב רייכרט, מושב הרצאות | חדר 86

המושב עוסק במגוון מרתק של מחקרים הדנים בפנים השונות של הכשרת מורים: החל בהבנייתה של תפיסת למידה-הוראה במסגרת הכשרת מורים; עבור בקבוצת שיח של מורי מורים וחקר השיח המתנהל בה; המשך בתהליכי למידה המתרחשים בקורסים המזמנים למידה קונסטרוקטיביסטית במסגרת

הכשרת מורים; וכלה בתהליכי ההכשרה הנדרשים להתמודדות עם פערים בין תחזיות המורים לבין הישגי התלמידים בפועל. המגוון אינו נוגע רק לתכנים אלא גם לאופני המחקר. המחקרים שיוצגו במושב התבססו על שיטות מחקר מגוונות - כמותיות, איכותניות ניתוח שיח ומחקר נרטיבי. מתוך כך המושב מציג את המגוון הרחב של מחקר הכשרת המורים ושל דרכי חקירתו ומתעמת עם הסוגיות המורכבות שהוא מזמן.

- **ד"ר גילת כ"ץ:** אפיון תפיסות מנוגדות במגוון תחומי למידה כדרך להכשרת מורים בעלי תפיסות למידה-הוראה עמוקות
- **ד"ר אילנה רונן:** צמיחת ידע בקבוצת שיח
- **ד"ר נורית בר-יוסף וד"ר אביבה קליגר:** תחזיות מורים מול הישגים בפועל בבילוגיה - פערים, עמדות ופעולות; השלכות להכשרה ופיתוח מקצועי של מורים
- **פרופ' שולה קשת:** מעגלי למידה - על הוראת מקרא (או כל מקצוע הומניסטי אחר) בשיטה קונסטרוקטיביסטית

3. האידאולוגי והפוליטי בחברה הישראלית

יו"ר: ד"ר אלון גן, מושב הרצאות חדר 87

מה בין שפה לאידיאולוגיה? מה בין שירה לזהות עדתית? מה בין פסיכולוגיה לפוליטיקה? והאם פמיניזם ודת יכולים לדור בכפיפה אחת? מושב זה יעסוק בדילמות ובסוגיות הנגזרות מהמפגש הטעון בין חינוך, אידיאולוגיה ופוליטיקה.

- **ד"ר דפנה יצחקי:** "זאת השפה שלך? יא-וואלי" - עברית תקנית בכיתת הלימוד: בין אידיאולוגיה לפרקטיקה
- **ד"ר חנה קהת:** פמיניזם רדיקלי ופמיניזם תרבותי בחברה הדתית הפדלחו"שית
- **ד"ר מימי חסקין:** שירים בדיו שחורה
- **ד"ר ניסים אבישר:** מטיפול פוליטי לחינוך פוליטי: מחשבות על פרקטיקה מקצועית רגישה פוליטית

4. צליל מקוון

יו"ר: ד"ר אורית צייכנר, מושב הרצאות **חדר 88**

סוגיית התנאים הנחוצים ללמידה יעילה מלווה שנים רבות את המחקר התיאורטי והיישומי בשדה החינוך. עם זאת, היא שבה ועולה גם היום - ואולי אף ביתר תכיפות - לנוכח המציאות המשתנה תדיר, בעידן עתיר ידע וטכנולוגיות מתקדמות. חדירתן של טכנולוגיות אלו לעשייה החינוכית באה לידי ביטוי, בין היתר, בפיתוח אסטרטגיות הוראה וסביבות למידה חדשות, ובכללן - "סביבת הלימוד מרחוק", השונה במאפייניה מן הסביבה המוכרת של כיתה בבית הספר. ההבדלים בין סביבות הלימוד, הן במפגש עם הידע והן באופי הדיאלוג בין המורה לתלמיד, מחייבים התבוננות מחדש בגורמים המעצבים את תהליך הלמידה ובמאפייני הסיפוקים המתקבלים והניתנים לאחרים מתקשורת ברשת ועשויים לפיכך להשפיע על תוצאותיו.

- **ד"ר אורלי מלמד:** שימושים וסיפוקים של תקשורת ברשת - השוואה בין הדורות
- **ד"ר מיקי קריץ וד"ר מירי שינפלד:** מקוון או לא - השוואת קורס מקוון לקורס חצי מקוון
- **ד"ר תמי זייפרט ואורנה פליקס:** מודל "הכיתה ההפוכה" בראי ההוראה המתוקשבת - סיכום עשור של פעילות
- **ד"ר מירי שינפלד, ד"ר שרה שרירא וציפי זלקוביץ:** בין פדגוגיה לטכנולוגיה - מזמינות פדגוגית של סביבות הוראה מקוונות

5. גוף ונפש

יו"ר: ד"ר מירי גץ, מושב הרצאות **חדר 190**

כבר בשנת 1946 הגדיר ארגון הבריאות העולמי (WHO) את המושג בריאות כמצב של "רווחה גופנית, נפשית וחברתית מושלמת, ולא רק כמצב של היעדר מחלה". לא מפתיע שכבר לפני 800 שנה הדגיש הרמב"ם בכתביו

בעיקר את התזונה הנכונה וההתעמלות כשני היסודות העיקריים בשמירת הבריאות. עם זאת, הוא התמקד בתחומים נוספים המשפיעים על בריאות האדם, כגון חיי נפש, חיי משפחה ואורחות חיים.

מושב זה מציג ארבעה מחקרים הדנים במושג הרחב של בריאות מנקודות מבט שונות הבוחנות מהו אורח חיים בריא, כיצד ביטוי תנועתי משפיע ומשקף את מצבנו הרגשי, ומהם הכלים העומדים לרשות המורה למחול כדי לכמת ולעריך ביטוי תנועתי במחול.

- **ד"ר גילי יוסף, ריקי טסלר וד"ר יעל הראלי:** מחקר הערכה לתכנית התערבות רב-תחומית "דרך הכושר לחיים" לשיפור אורחות חיים - מיפוי, אפיון והערכת האפקטיביות של תכנית להרזיה רב-תחומית
- **ד"ר עינת שופר אנגלהרד:** טיפול בתנועה ומחול בגיל ההתבגרות - ללמוד על גיל ההתבגרות מתוך חוויה תנועתית של סטודנטים לטיפול בתנועה ומחול
- **ד"ר יעל גרינולד:** האם וכיצד ניתן למדוד את החלק ההבעתי של הרקדנית?
- **אביגדור יעקובי:** הקשר בין מסוגלות עצמית, התנהגות מתוכננת והצבת מטרות לבין שינוי הרגלי בריאות וירידה במשקל הגוף בעקבות השתתפות בתכנית קבוצתית לירידה במשקל

